

Π ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ
ΚΑΙ Η ΟΡΘΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ.

Πόθεν προέρχονται αἱ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ἀπαντῶσαι δυσκολίαι.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν διαμυθισθητομένων λέξεων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἀγνώστου σημασίας: θὰ ἐτόλμα δέ τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ἑβραϊκὴ γλῶσσα εἶνε μᾶλλον νεκρὰ τῶν ἀρχαίων κλασικῶν γλωσσῶν, τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, διότι ὀλιγώτερα μνημεία ἐκείνης ὑπολείπονται πρὸς κατανόησιν αὐτῆς: ὅ,τι ὑπάρχει καὶ ὅ,τι ἐπιζῆ ἐκ τῆς γλώσσης ταύτης ἐμπεριλαμβάνεται ἐν τομίδιῳ τινί. Ἐν αὐτῷ δὲ μέγας ἀριθμὸς ἀσφῶν καὶ σκοτεινῶν φράσεων ἀπαντᾷ. Ταῦτα δὲ εἶναι τὰ ἄπαξ λεγόμενα τὸ κυριώτερον ὅτι αἱ φράσεις αὗται ἀπαντῶσιν εἰς χωρία σπουδαιότατα, εἰς προφητείας μάλιστα εὐρίσκει τις τὰς σπανίας ταύτας λέξεις, τῶν ὀπιῶν ἡ σημασία καθίσταται γνωστὴ ἢ διὰ τῶν ἀρχαίων μεταφράσεων ἢ ἐκ παραβολῆς πρὸς ὁμοία τῆς σημιτικῆς γλώσσης ἰδιώματα.

Ὅταν ὁμως καὶ αἱ μεταφράσεις διαφωνῶσι πρὸς ἀλλήλας περὶ τῆς σημασίας αὐτῶν καὶ τὰ ὁμοειδῆ ἰδιώματα δὲν διαφωτίζωσι τὴν σημασίαν; Τότε τὸ στάδιον ἀρίεται ἐλεύθερον εἰς ὑποθέσεις, εἰκασίας, αὐθαϊρέτους γνώμας: ἐν γένει δὲ ἡ φαντασία μένει ἐλευθέρα.

Τοιαῦτα τὰ αἴτια τὰ δυσχεραίνοντα τὴν ὀρθὴν κατανόησιν τοῦ πνεύματος τῶν ἑβραίων συγγραφέων ὁ δὲ τρόπος, καθ' ὃν συγγράφουσιν οὗτοι, δυσχερέστερον καθιστᾷ τὸ πρᾶγμα. Οὐδεὶς Ἀριστοτέλης ἐδίδαξεν αὐτοὺς τοὺς κανόνας τῆς ποιήσεως, οὐδεὶς δὲ Δημοσθένης τὴν ῥητορικὴν. Βεβαίως ἔχουσι καὶ αὐτοὶ τοὺς κανόνας τῶν: ἀλλὰ δὲν ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς τῆς γλώσσης ἡμῶν. Ἡ ὁδὸς, τὴν ὅποιαν βαδίζουσιν, εἶναι ἀγνώστου εἰς ἡμᾶς, πολλάκις δὲ καὶ ἀποπλανᾷ τὸν διαβῆτην: ἐστερημένοι γλώσσης φιλοσοφικῆς, περιωρισμένοι δὲ λεξικὸν μεταχειριζόμενοι, μὴ ἐξωκειωμένοι πρὸς τὴν λογικὴν ἀνάκλυσιν καὶ σύνθεσιν, παριστάνουσι τὰς σκέψεις τῶν ὅπως παρουσιάζονται εἰς τὸ πνευμά των, καὶ διηγοῦνται τὰ γεγονότα, ὅπως ἡ μνήμη τῶν ὑποβάλλει εἰς αὐτοὺς, χωρὶς νὰ κοπιᾷ διὰ τὴν λογικὴν, νὰ βασανίζωνται διὰ τὴν λογικὴν τάξιν καὶ σχέσιν, διὰ τῆς ὁποίας ἕκαστον τίθεται ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ: εἶναι λοιπὸν θησαυρὸς πλοῦσιος πολυτιμοτάτων λίθων, ἀλλὰ φύρην μίγδην ἐρριμμένων: εἶναι ἄλλος πολυτελείας, κατάφυτον εἰς δένδρα καὶ ἄνθη: ἕκαστον ὁμως φύεται τυχαίως χωρὶς ἢ χεὶρ τῆς τέχνης νὰ ἐπιβάλῃ τὴν σφραγίδα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τάξεως: ταυτολογίαι καταπληκτικαὶ καὶ ἀνακρούσεις δυσαρμονικαὶ χαρακτηρίζουσιν αὐτά. Θὰ εἴλεγε δὲ τις ὅτι οἱ συγγραφεῖς τυχαίως βαδίζουσιν ὁ θεμελιώδης δι' ἡμᾶς κανὼν τῆς ἐνότητος δι' αὐτοὺς

*) Ἴδε ἀριθ. 31, σελ. 603—605.

εἶνε ἀγνώστου, ἢ δὲ τάξις αὐτῶν ἦττον καταληπτῆ: οὐδέποτε Σημίτης τις ἔχει τὴν ἰδέαν τῆς διαιρέσεως τῆς λογικῆς καὶ τῆς ταξινομήσεως. Τὰ ἔργα αὐτῶν διὰ τοῦτο παρίστανται ὡς λόγοι σποράδες ἢ εἰρόμενοι, μωσαϊκὸν ἀρχεῖον μᾶλλον ἢ ὅλον ὀργανικῶς διατεταγμένον.

Ἡ συναρμογὴ ἄρα εἶνε ἐλλιπής, τὸ δὲ ὕψος ἀνόμοιον, οὕτω δὲ καταστρέφεται καὶ ἡ ἐνότης: ὁ ἀνγνώστης διὰ τοῦτο οὐδέποτε κατανοεῖ πληρέστατα τὸ πνεῦμα τοῦ συγγραφέως. Ἀναπτυχθέντες εἰς φιλολογικὸς τρόπους διαφόρους τῶν ἡμετέρων καθίστανται δι' ἡμᾶς λαβύρινοι, ἀποπλανῶντες ἡμᾶς: ἔχον τὴν ἕξιν τὸ πνεῦμα ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς νὰ διεισδύῃ εἰς τὸν νοῦν τοῦ συγγραφέως δὲν καταβάλλει τὸν ἀπαιτούμενον κόπον διὰ νὰ κατανοήσῃ ἀκριβῶς συγγραφεῖς ἦττον σαφῶς ἐκφραζομένους καὶ μετ' ὀλιγωτέρως ἀκριβεῖας: ἔνεκα δὲ τῆς ἐλλείψεως διερκοῦς προσοχῆς δὲν ἐννοοῦμεν τὰς ἀληθείας αὐτῶν σκέψεις. Νομίζομεν λοιπὸν ὅτι εὐρίσκουμεν πραγματικὰς ἀντιφάσεις, ὅπου ἀπαντῶσιν ἀπλᾷ διαφωνίαι καὶ ἐναντιοφάνειαι ἢ πιστεύομεν ὅτι ἀνακαλύπτουμεν πλάνας, ὅπου ὑπάρχουσι τραχύτητες τοῦ ὕψους ἀπλᾷ. Εἶνε ἀνάγκη ἀπολύτου σπουδαιότητος νὰ σημειωθῶσιν αἱ διαφοραὶ αὗται τοῦ πνεύματος τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως διὰ νὰ γνωστῇ ἡ ἀρχὴ πολλῶν ἐνστάσεων κατὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ προπαρασκευασθῇ τὸ ἔδαφος τῆς λύσεως τῶν ἐνστάσεων τούτων.

Πρὸς ταῖς πολλαῖς δὲ ταύταις αἰτίαις, αἱ ὁποῖαι καθιστῶσι τὴν ἐρμηνείαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὀλισθηρὸν ἔδαφος πρὸς παρερμηνείας καὶ ὑποθέσεις, προσέρχεται καὶ ἄλλη τις διὰ τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς: εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἀγνοία τοῦ πρωτοτύπου. Μόνον ἐκ μεταφράσεων γνωρίζομεν αὐτήν. Ὅσα δὲ ἔξοχος καὶ ἄν ᾦναι ὁ μεταφραστὴς οὐδέποτε δύναται πιστῶς καὶ ἀκριβῶς ν' ἀποδώσῃ τὰς ἀρετὰς τοῦ πρωτοτύπου. Ἡ ἀξία τῆς μεταφράσεως τῶν Ο' ὁσημέραι ἐπαυξάνει: τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων μεταφράσεων. Καὶ ὁμως πόσα χωρία δὲν ἀπαντῶσι μὴ μεταπεφρασμένα ἐπακριβῶς; Ἡ Βουλγάτα λ. χ. τὴν πόλιν No-Ἀμμῶν (Ἀμμὼν παρὰ τοῖς Ο') μεταφράζει Ἀλεξάνδρειαν. Αὐτὸς ὁ Ἱερωνυμὸς ὁ πατήρ τῆς Βουλγάτας ἀναγνωρίζει ὅτι εἶναι ἀναχρονισμὸς, διότι ὁ Μέγας Ἀλεξάνδρος ἔκτισε ταύτην τρεῖς αἰῶνας περὶπου μετὰ τὸν Ναοῦμ: ἀλλὰ καὶ πραγματικῶς ἀπατάται: διότι συγχέει τὴν Ἀλεξάνδρειαν πρὸς τὰς Θήβας τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, αἱ ὁποῖαι ὠνομάζοντο No-Ἀμμῶν.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἰωῶν τὴν ἑβραϊκὴν λέξιν κικιὸν τὸ Συλλικύπριον, ἐκ τοῦ σπόρου τοῦ ὁποῖου ἐξάγεται τὸ κικινιον ἔλαιον, μεταφράζει διὰ τοῦ κισσοῦ ἡγνῶει τὴν λατινικὴν λέξιν διὰ νὰ ἀποδώσῃ πιστῶς τὴν σημασίαν τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως.

Ἐτι μᾶλλον ὁ ἀναγνώστης καταπλήττεται ὅταν ἐν τῇ Βουλγάτᾳ ἀπαντᾷ τοὺς θεοὺς τῆς μυθολογίας Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων: δικαίως δὲ ἐρωτᾷ πῶς ἦτο δυνατόν ὁ μὲν Σολομὼν νὰ ὀμιλῇ περὶ τοῦ Ἑρμοῦ, ὁ

συγγραφεὺς τῶν Βασιλειῶν καὶ Παραλειπομένων περὶ τοῦ Πριάπου, ὁ Ἡσαΐας περὶ Σατύρων καὶ Σειρήνων, περὶ ὀνοκενταύρων καὶ Λαμιῶν, ὁ Ἰερεμίας περὶ Φαύνων· ὁ Ἰώβ περὶ Κωκυτοῦ· ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἰουδίθ περὶ Τιτάνων· ὁ Μωϋσῆς περὶ τοῦ Πύθωνος· Ἀπορεῖ πῶς ὑπῆρχον σατράπαι παρὰ τοῖς Φιλισταίοις πρὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ Περσικοῦ κράτους καὶ βαβυλωνίου, καθὼς ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐν Παλαιστίνῃ ἐπὶ τοῦ Σαούλ. Κατὰ τὸν Δ'. αἰῶνα Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας δι' ἰσχυρίζετο ἀτόπως βεβαίως ὅτι ὁ Ἰώβ ἦτο εἰδωλολάτρης, ἐπειδὴ οἱ Ο'. ὀνομάζουσι μίαν τῶν θυγατέρων του Κέρας Ἀμαλθείας· ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἀποδίδεται ἡ ἔννοια ἐν ἄλλοις χωρίοις, δυνατόν νὰ προκαλέσῃ πολλῶν μείζους δυσκολίας ἢ ἡ χρῆσις τῶν ἀκαταλλήλων τούτων λέξεων.

Αἱ δυσκολίαι αὗται θὰ ἤρουντο, ἂν εἶχμεν τὸ ἀρχικὸν κείμενον τῶν μεταφράσεων· δυστυχῶς τοῦτο ἀπωλέσθη καὶ σώζονται μόνον αἱ μεταφράσεις· ἐν τῇ περιστάσει δὲ ταύτῃ δυσκολεύεται ὁ ἐρμηνευτὴς νὰ λύσῃ τὴν ἐνστάσιν· ὅταν λ. χ. ἐν τῇ Βουλγατῇ πάλιν ὁ συγγραφεὺς τῶν Παραλειπομένων λέγει ὅτι ὁ Δαβὶδ διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ ἐπρομηθεύθη ἐν ἀφθονίᾳ Πάρια μαρμάρια καταλαμβάνει ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶνε ὅλως ἀπίθανον, ὅτι δὲ θὰ εἶναι ὁ λόγος περὶ λευκοῦ μαρμαρίου, οὐδαμῶς δὲ περὶ τῶν περιφήμων μαρμάρων τῆς νήσου Πάρου· τοῦτο δὲ ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ· ὅταν ὁμοίως οἱ ἀντίπαλοι προβάλλωσιν ἐνστάσιν ἐκ τοῦ βιβλίου τῆς Ἰουδίθ καὶ διαμφισθητοῦσι τὴν ἀρχαιότητά του, ἐπειδὴ ποιεῖται λόγον περὶ προσασβδάτων καὶ προνομηνιῶν, ἔθους τῶν Ἰουδαίων πολλῶ μεταγενεστέρου, μόνον δι' ὑποθέσεων δύναται τις ν' ἀπαντήσῃ, καθόσον αἱ λέξεις τοῦ πρωτοτύπου εἶναι ἄγνωστοι.

Ἀσχετῶς δὲ πρὸς τὰς δυσκολίας τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ κειμένου ὑπάρχει καὶ ἕτερα ἑπαυξάνουσα τὴν ἀσάφειαν· αὕτη δὲ εἶναι ἡ ἄγνοια τῆς ἀρχαιότητος· τὰ γεγονότα τῆς ἱερᾶς ἱστορίας ἀναφέρονται εἰς πολλῶν μεμακρυσμένην ἐποχὴν, εἰς χρόνοις καὶ τόποις ἀσαφῶς καὶ σκοτεινῶς ἐγνωσμένους ἡμῖν. Καθὼς δέ, ὅταν τὰ ἀντικείμενα τὰ βλεπόμενα κείνται εἰς μεγάλην ἀπόστασιν, φαίνονται εἰς ἡμᾶς συγκεχυμένα καὶ δὲν διακρίνονται, οὕτω εἶναι ἀδύνατον ἡμῖν νὰ καταλάβωμεν σαφῶς τὴν περιοχὴν καὶ νὰ διακρίνωμεν οὐσιώδη τινὰ γνωρίσματα. Παρίστανται μᾶλλον μεμονωμένα, ἀόριστα καὶ ἐπομένως δὲν ἔχομεν δι' αὐτὰ ὄρον συγκρίσεως. Πολλὰκις δὲ εἶναι τεμάχια παρεγνωρισμένα, καθὼς τὰ ἠρωτηριασμένα ἐκεῖνα μέρη τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων, ἅτινα ἡ σκαπάνη τοῦ ἀρχαιοδίδου ἐξάγει ἐκ τῆς γῆς.

Ἄν ἀνακαλύψαι τινὲς παράγουσιν εἰς τὸ φῶς κατ' εὐτυχίαν συγκυρίαν ὅ,τι ἠγνοοῦμεν, δυνάμεθα τότε νὰ συγκολληθῶμεν τὸ ἀγαλμα καὶ ν' ἀποκαταστήσωμεν αὐτό, ὅ,τι δὲ ἦτο ἀκατανόητον, διαφωτίζεται αἴφνης καθὼς συνέβη τοῦτο ἐν τῷ ὄρασει τῶν Χερουβὶμ τοῦ Ἰεζεκιήλ· αἱ ἀσσυριακαὶ ἀρχαιολογικαὶ ἀνακαλύψεις διεφώτισαν τὴν ἀρχικὴν μορφήν τῶν ὄντων τούτων.

Ἐφόσον ὁμοίως ἡ κλεισις τῶν αἰνιγματῶν τούτων δὲν δίδεται ἡμῖν, ταῦτα μένουσιν ἄλυτα. Τίς λ. χ. θὰ δυνηθῇ μετὰ βεβαιότητος ν' ἀποφανθῇ περὶ τῆς σημασίας τῶν λόγων τοῦ Λάμεχ τῶν ἀναφερομένων ἐν τῇ Γενέσει; (Γένεσ. 4, 23 — 24).

Οὐ μόνον λοιπὸν ἀγνοοῦμεν πολλὰ γεγονότα ἀναγκαιότατα ἄλλως πρὸς κατανόησιν τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ὄρθην ἐκτίμησιν τῶν πράξεων αὐτῶν, ἀλλ' ὁ πολιτικὸς ἡμῶν ὀργανισμὸς, ὁ κοινωνικὸς καὶ αὐτὸς ὁ θρησκευτικὸς, αἱ ἀνάγκαι ἡμῶν, αἱ σχέσεις, ὁ τρόπος τοῦ ζῆν, τὸ περιεχόν ἐν γένει, ἐν ᾧ ζῶμεν καὶ ἐνεργοῦμεν, τοσοῦτον διαφέρουσιν ἐκείνων, ὥστε εἶνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῶμεν τὰς κοινωνίας ἐκεῖνας ἐν τῇ πραγματικότητι αὐτῶν. Ἄλλον ἀέρα ἀναπνέομεν, ἐν ἄλλῃ ἠθικῇ ἀτμοσφαιρᾷ εἴμεθα βεβυθισμένοι. Πόσα λοιπὸν σημεῖα ἀκατανόητα ἀπίστευτα παρ' ἡμῖν θεωρούμενα ἦσαν φυσικὰ παρ' ἐκείνοις καὶ σαφῆ ὡς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου διὰ τοὺς συγχρόνους! Οὐδέποτε ὁ ἱστορικὸς περιγράφει πᾶν ὅ,τι ὁ κόσμος ὅλος γνωρίζει περὶ αὐτόν! Ἐν τῇ ἱστορίᾳ του ὑπάρχουσι πλείστα ὅσα κενὰ καὶ ἑλλιπῆ, μέλη δὲ διεσκορπισμένα παρέχει εἰς ἡμᾶς, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα ν' ἀποτελέσωμεν πλῆρες τὸ ὅλον σῶμα, ἐπειδὴ ἀγνοοῦμεν τὸ μυστήριον τοῦ νὰ ἐπανορθώσωμεν τὸ ὅλον. Ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαιότητος εἶνε τὸ πεδῖον τῶν ὄστων ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔδειξέ ποτε ὁ Θεὸς εἰς τὸν προφήτην Ἰεζεκιήλ, ἡμεῖς δὲ στερούμεθα τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ νὰ φωτισθῶμεν ἐπ' αὐτὰ καὶ ν' ἀποκαταστήσωμεν τὴν σάρκα, τὰ νεῦρα, τὴν ψυχὴν καὶ τὸν λόγον (ιεζεκ. 37). Ἄν αἴφνης ἀνίστατο ἐκ νεκρῶν τῶν Ἑβραίων τις, οἵτινες περιεπλανῶντο μετὰ τοῦ Μωϋσεως ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ παρίστατο ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, ἐν μιᾷ στιγμῇ θὰ διέλυε τὰ νέφη τὰ καλύπτοντα πλείους τῆς μιᾶς σελίδας τῆς Πεντατεύχου, ὀδηγῆσας ἡμᾶς εἰς τινὰς τῶν σταθμῶν τοῦ Σινᾶ, τοὺς ὁποίους οὐδεὶς γεωγράφος ἠδυνήθη νὰ προσδιορίσῃ, ἴσως δὲ οὐδὲ θὰ δυνηθῇ ποτε.

Τελευταία δὲ πηγὴ δυσκολιῶν ἐν τῇ Γραφῇ εἶνε ἐνίοτε αὐταὶ αἱ ἐρμηνεῖαι τῶν ἐξηγητῶν αἱ πολλάκις διαστρέφουσαι ὅλως τὴν ἔννοιαν· οἱ ὑπομνηματισταὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὑπὲρ ἄμμιον ἐπληθύνθησαν· ἐν τῇ σωρείᾳ δὲ ταύτῃ τῶν ἐρμηνειῶν αὐτῶν ὑπάρχουσι πλείοις ὅσαι πλάναι· ἕκαστος κατὰ τὴν σχολὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει, ἐρμηνεύει τὰ διάφορα χωρία, καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἔχων τὸ μέτρον ὑποβάλλει τούτω τὰ διάφορα χωρία τῆς ἁγίας Γραφῆς. Ἐν τοσοῦτῳ αἱ πλάναι αὗται καταλογίζονται εἰς βᾶρος τῆς ἁγίας Γραφῆς. Μέμφονται λ. χ. τὴν ἁγίαν Γραφὴν ὡς διδάσκουσαν τὸ σύστημα τοῦ Πτολεμαίου κατὰ τὸ ὅποιον ἡ μὲν Γῆ εἶναι ἀκίνητος, ὁ δὲ ἥλιος στρέφεται περὶ αὐτήν.

(Ἄκολοθεῖ?).

HOMO VETUS.